

Сидорчук А. А.

Тернопільський державний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСОВАНІСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження проблематики збалансування бюджету Пенсійного фонду України (далі - ПФУ) зумовлена міркуваннями про те, що перевищення доходів над видатками бюджету ПФУ свідчатиме про більший від оптимального розмір пенсійних внесків в економіці; у випадку перевищення видатків над доходами - виникатиме потреба у покритті дефіциту бюджету використовуючи форму фінансування у фінансовому забезпеченні пенсіонерів. Тому першою умовою збалансованості формування бюджету ПФУ будемо вважати таку величину бюджету ПФУ при якій його доходи будуть рівні понесеним витратам протягом певного періоду часу.

Крім того, виходячи із встановлених джерел формування ПФУ (нехтуючи тими доходами ПФУ, які він отримує від існування додаткових видів пенсійних зборів) - розмір бюджету фонду повинен бути рівним добутку фонду оплати праці в економіці країни на ставку пенсійних внесків (нарахувань) та ставку утримань із заробітної плати. Таким чином збалансованість формування бюджету ПФУ досягатиметься за умови, коли величина оподаткування пенсійним збором в економіці країни буде дорівнювати частці від ділення бюджету пенсійного фонду країни на фонд оплати праці в економіці. Тому іншою умовою, за якої досягається збалансованість бюджету ПФУ - динаміка бюджету ПФУ повинна бути аналогічна динаміці фонду оплати праці в економіці країни і не перевищувати її.

Динаміка абсолютних розмірів доходів, видатків ПФУ та фонду оплати праці в економіці протягом 2002-2005 років дозволяє зробити висновок про недосягнення збалансованості формування бюджету ПФУ протягом аналізованого періоду. Оскільки, в жодному із досліджуваного року не була досягнута збалансованість бюджету фонду і темпи приросту (абсолютні та ланцюгові) як доходів так і витрат фонду (виходячи із їх кезбалансованості) перевищують темпи росту фонду оплати праці в економіці країни.

Для дослідження умов збалансованості формування бюджету ПФУ нами побудовані дві економіко-математичні моделі.

Вихідними умовами економіко-математичної моделі (1), стали наступні:

- 1) фактичні ланцюгові темпи приросту фонду оплати праці і незмінність ставок пенсійних внесків, що спостерігались протягом 2002-2005 років;
- 2) видатки ПФУ заплановані на рівні, що відповідають обсягам фактичних доходів залучених ПФУ протягом 2002-2005 років;
- 3) оподаткування пенсійним збором здійснюється з усього фонду оплати праці в країні.

Нами отримані результати, які дають змогу вважати, що збалансованість формування бюджету ПФУ можна досягти за умови розміру бюджету у 2002 році на рівні 27,23 млрд. фн. у 2005 році - 41,59 млрд. грн., що складало б 152,61% рівня 2002 року. Такі процеси супроводжувалися б існуванням в економіці країни фонду заробітної плати у 2002 році на рівня 78,95 млрд. грн. і у 2005 році - 120,49 млрд. грн., що також складало б 152,61 % показника 2002 року. Протягом 2002-2005 років бюджет ПФУ зростав би аналогічними темпами як і фонд оплати праці в економіці - 19,83% у 2003 році порівняно із попереднім роком, 20,72% у 2004 році порівняно із 2003 роком і 5,5% у 2005 році порівняно із 2004 роком.

Досягнути збалансованості формування бюджету ПФУ за таких умов у майбутньому можна шляхом забезпечення сплати пенсійних внесків із усього фонду оплати праці з боку усіх суб'єктів господарювання (32%) і найманих осіб (в середньому 2,5%) з одного боку і взаємодії органів ПФУ із органами статистики та податковими з

іншого, на предмет перевірки повноти відображення фонду оплати праці платниками пенсійних внесків.

Вихідними умовами економіко-математичної моделі (2), стали наступні:

- 1) фактична величина видатків ПФУ, ланцюгові темпи їх зміни і фактична величина доходів ПФУ, що спостерігались протягом 2002-2005 років;
- 2) незмінність розміру пенсійних внесків в економіці, що спостерігалась протягом 2002-2005 років;
- 3) оподаткування пенсійним збором здійснюється з усього фонду оплати праці в країні.

Нами отримані результати, які дають змогу вважати, що за умови, коли ПФУ зібрав коштів і використав би лише дану суму зібраних коштів, необхідний фонд оплати праці повинен становити у 2002 році 65,22 млрд. грн., у 2005 році - 142,61 млрд. грн.. або 218,67% порівняно із показником 2005 року. В той час доходи (видатки) ПФУ у 2002 році склали б 22,5 млрд. грн., і у 2005 році - 49,2 млрд. грн. або 218,67% показника 2002 року. Протягом аналізованого періоду темпи росту видатків ПФУ та фонду оплати праці в економіці країни зростали б також однаковими темпами - у 2003 році на 11,56% порівняно із показником 2002 року, у 2004 році 49,4% порівняно із показником 2003 року та 31,2% у 2005 році порівняно із показником 2004 року. Тобто за таких умов, протягом 2002-2005 років дотримувалася б вимога збалансованості формування бюджету ПФУ.

Оскільки, за виключенням 2005 року, фактичний фонд оплати праці в економіці протягом 2002-2005 років перевищує визначений розрахунковим шляхом необхідний, досягнути збалансованості формування бюджету ПФУ можна через забезпечення сплати пенсійних внесків із усього фонду оплати праці в економіці України. До того ж відсутність пільг в оподаткуванні пенсійним збором, може стати можливим резервом скорочення ставки оподаткування пенсійним збором, адже фактичний фонд оплати праці в економіці і так більший від оптимального (необхідного).